

دومین همایش اف. آر. بی. آر. و مراسم اهداء جوایز جشنواره علمی سیمرغ کتابداری

■ مریم شعبانزاد^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

دومین همایش اف. آر. بی. آر. همراه با مراسم اهداء جوایز اولین جشنواره علمی سیمرغ با همکاری شرکت نرم افزار و سخت افزار ایران (نوسا) و انجمن کتابداری و اطلاع رسانی ایران مورخ ۱۹ آبان ۱۳۸۹ در سالن شریعتزاده سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران برگزار شد.

ابتدا دکتر رحمت الله فتاحی عضو هیئت علمی گروه علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد و دبیر جشنواره علمی سیمرغ، گزارش مختصری از جشنواره علمی سیمرغ ارائه داد. سپس با موضوع «الگوهای مفهومی و رویکرد معنابخشی به نرم افزارهای کتابخانه‌ای» به ارائه سخنرانی پرداخت و بیان داشت که توجه به نرم افزارهای کتابخانه‌ای در دو دهه اخیر رو به افزایش بوده است و نرم افزارهای کتابخانه‌ای در ایران، در حال توسعه هستند. وی در ادامه به شرح مفهوم و نظریه معنابخشی^۲ از «برندا دروین» پرداخت و این نظریه را در فهرست‌های رایانه‌ای به منزله محیط یادگیری و دانش‌افزایی مهم دانست. دکتر فتاحی در ادامه اظهار کرد: «نظریه معنابخشی سه مؤلفه اصلی دارد: موقعیت، شکاف و استفاده. منظور از موقعیت، نقطه یا برشی از زمان و مکان است که فرد، رفتار خاصی از خود بروز می‌دهد. شکاف، یک ناپیوستگی اطلاعاتی یا دانش ناشی از یک موقعیت است. استفاده (کمک دریافت شده) چیزی است که شخص با محیط ارتباط برقرار می‌کند و از آن استفاده می‌کند». اما از نظر وی آنچه که مهم است چگونگی استفاده از این نظریه در طراحی و استفاده در فهرست‌های رایانه‌ای است و تصریح کرد: «معنابخشی کاربر را قادر می‌سازد اهداف و عملکرد خود را در استفاده، تجزیه و تحلیل کند. رابط کاربر نیز می‌تواند در موقعیت دشوار، مشکلات اطلاع‌یابی را شناسایی و با ارائه راهبرد مناسب، کاربر را ترغیب کند». سپس به مدل‌های موجود اف. آر. بی. آر. فراد، اف. آر. اس. ای. دی، در رابطه با ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتاب‌شناختی (اف. آر. بی. آر) اشاره کرد و گفت: «این مدل مبتنی بر الگوی موجودیت - رابطه^۳ است و هدف از آن به‌ضابطه‌درآوردن و نمایش انواع موجودیت‌ها در سه گروه است؛ گروه اول شامل اثر، بیان، قالب و مدرک؛ گروه دوم شامل اشخاص و تالگان‌ها و گروه سوم شامل مفاهیم، اشیاء، رخدادهای مکان‌هاست». دکتر فتاحی در پایان به

ماتریس هم‌خوانی فرآیند اطلاع‌یابی و محیط رابط در مدل الیس که دویعدی است اشاره کرد و خواستار توجه بیشتر به مبانی نظری و همچنین توجه کتابداران به سرشت حرفه در دانش نظری شد و این نظریه را یک عرصه پژوهشی جذاب و پویا دانست. همچنین، کاربرد مدل‌های مفهومی و نظریه معنابخشی را در طراحی محیط کاربر از عوامل مهمی دانست که می‌توانند در ارتقاء نرم افزار پایگاه‌های اطلاعاتی مفید باشند.

سپس مهندس احمد محمدزاده، مدیرعامل شرکت نرم افزار و سخت افزار ایران (نوسا) درباره «روش‌های تبدیل اطلاعات مارک به اف. آر. بی. آر و مشکلات مربوط به آن» به ایراد سخنرانی پرداخت. وی اشکالات مارک را این چنین بیان داشت که ساختار مارک مسطح^۴ است و رابطه مفهومی در آن در حد محدود و صرفاً تلویحی است و روابط مفهومی به شکل متن ترجمه شده‌اند. رکوردهای مارک مثل هم هستند و تنها به هم لینک دارند و از نظر ارزشی، هم‌ارزش و در یک جایگاه قرار دارند. ولی در اف. آر. بی. آر هر کدام از موجودیت‌ها یک رکورد هستند و نسبت به هم

رکوردهای مارک مثل هم هستند و تنها به هم لینک دارند و از نظر ارزشی، هم‌ارزش و در یک جایگاه قرار دارند. ولی در اف. آر. بی. آر. هر کدام از موجودیت‌ها یک رکورد هستند و نسبت به هم اولویت دارند که موجب ایجاد نظم می‌شوند

اولویت دارند که موجب ایجاد نظم می‌شوند. از دیگر مشکلات مارک این مسئله است که تمام اطلاعات، به صورت متن هستند و قابل پردازش نیستند. در اف. آر. بی. آر. هم بخشی متن است ولی آن بخشی که اهمیت بیشتری دارد تبدیل به ارتباط می‌شود. ورود اطلاعات در مارک مشکل است. ورود اطلاعات در اف. آر. بی. آر. هم مشکل است ولی نسبت به مارک راحت‌تر است چون ظرفیت بیشتری دارد. مدیرعامل شرکت نوسا در پایان اظهار کرد که با تغییر نرم‌افزار، ساختار اطلاعات قبلی تغییر نمی‌کند. هر چند چند تجربه قبل بیان‌گر این بوده است که کاربران درخصوص اصلاح اطلاعات فعال عمل نمی‌کنند، اما همین تجربیات نشان می‌دهد، درخواست‌هایی که روزی غیرممکن بوده‌اند با گذشت زمان امری عادی و بدیهی شده و شرکت نوسا تلاش می‌کند با کم‌ترین هزینه تغییر اطلاعات سیمرغ را به ساختار پیشرفته اف. آر. بی. آر. تبدیل کند. در ادامه همایش، دکتر شعله ارسطوپور با عنوان «پیاده‌سازی الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتاب‌شناختی در فهرست‌های رایانه‌ای ایرانی، پیش‌شرط‌های نظری و اجرایی» به سخنرانی پرداخت. دکتر ارسطوپور در پایان‌نامه دکتري خود با استفاده از روش پیمایشی و پرسش‌نامه و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و مرتب‌سازی کارت و مطالعه سندی و انطباقی ساختار مارک ایران بر فعالیت‌ها و موجودیت‌های الگو، بر اساس دست‌نامه یونی مارک به پژوهش پرداخت که در آن کاربران بالقوه فهرست‌های رایانه‌ای از طریق نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب، و در دو گروه ۳۰ نفری دسته‌بندی شدند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اولویت کاربران در خانواده‌های کتاب‌شناختی به‌ترتیب اثر، بیان و قالب بود. به عبارت دیگر رویکرد آنها بالا به پایین بود و هیچ‌کدام به ویژگی‌های مدرک توجهی نداشتند. فیلدهای مورد توجه شاهنامه برای کاربران عنوان، موضوع، توضیحات، پدیدآورنده و ناشر

بوده‌اند و فیلدهای عنوان، موضوع، توضیحات، پدیدآور، خطاط، قاری، مترجم و کارگردان فیلدهای مورد توجه برای کاربران در حوزه قرآن بوده‌اند. مشاهده شد که کاربران در پیوند با یک نیاز، رویکردی بالا به پایین دارند و اولویت آنها به‌ترتیب مدرک، قالب، بیان و اثر است. همچنین بر اساس نتایج پژوهش تهیه الگویی عینی‌تر بر مبنای الگوی ملزومات کارکردی و نظر کاربران مناسب جهت پاسخ‌گویی به شکل Collocation و هم‌سو با الگوهای بین‌المللی، در نظر گرفتن فایل یا نمایه‌ای مستندشده برای ثبت اطلاعات مربوط به موجودیت‌ها، لزوم توجه بیشتر به بلوک هفت و عنوان‌های قراردادی در گردهم‌آوری، لزوم توجه به برخی بلوک‌های خاص با توجه به نوع اطلاعات مانند بلوک چهار پیشنهاد شده است.

در ادامه همایش دکتر حمید علیزاده به نمایندگی از دکتر جعفر مهرداد درباره «پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (آی. اس. سی)» به ایراد سخنرانی پرداخت. وی پس از معرفی مختصری از پایگاه استنادی علوم جهان اسلام به دستاوردهای این پایگاه اشاره کرد و بیان داشت که تشکیل این پایگاه در ابتدا یک طرح پژوهشی کوچک بود که با ادامه پیگیری‌ها این ایده به ثمر نشست و یک آی. اس. آی اسلامی به‌وجود آمد و رتبه‌بندی دانشگاه‌های ایران که با استفاده از استانداردهای علم‌سنجی در سطح بین‌المللی انجام

**بر اساس نتایج
داوری آثار پژوهشی
دریافت‌شده، داوران
پنج پژوهش برتر را
در جلسه‌ای مورخ ۲۵
خرداد ۱۳۸۹ برگزیده
جشنواره اعلام کردند**

الگوی پیشنهادی.

۳. رحمتی‌تاش، مریم. ارزیابی پایگاه‌های اطلاعات برخط مقالات در ایران از نظر سازماندهی و ابزار جست‌وجو.
۴. شریف، عاطفه. مهندسی خودکار هستی‌شناسی: امکان‌سنجی استخراج روابط معنایی از متون فارسی و تعیین میزان پیدایی آنها.

۵. طبرسا، فرشته. بررسی و تحلیل میزان و عوامل مؤثر بر فهم کتابداران از واژگان محیط رابط نرم‌افزار کتابخانه‌ای سیمرغ. همچنین داوران پایان‌نامه محسن نوکاریزی با عنوان تحلیل واژگان محیط رابط در نرم‌افزارهای جامع کتابخانه‌ای فارسی و قابلیت فهم کاربران از آنها به‌منظور ارائه یک الگوی مفهومی مناسب را شایسته تقدیر دانستند.
در خاتمه به اساتید راهنما و مشاوران آثار برگزیده (دکتر رحمت‌الله فتاحی، دکتر محمد رضا داورپناه، دکتر عباس حری، دکتر رویا برادر، محسن نوکاریزی، دکتر امیر غائبی و دکتر جعفر مهرداد) نیز جوایزی اهداء گردید.

پی‌نوشت‌ها

1. shabanzadmaryam@gmail.com
2. Sense making
3. Entity Relationship
4. FLAT
5. Script
6. Relation

شده است و در آینده‌ای نزدیک از طریق این وبگاه در دسترس خواهد بود. یکی از دستاوردهای بزرگ این پایگاه است. سپس با حضور اساتید و بزرگان کتابداری کشور و مهندس احمد محمدزاده، جوایز برگزیدگان اولین جشنواره علمی سیمرغ کتابداری و اطلاع‌رسانی اهداء شد. گفتنی است که کمیته ارزیابی علمی جشنواره جایزه علمی سیمرغ با حضور دکتر مهری پریرخ، دکتر حمیدرضا جمالی مهمویی، دکتر فریبرز خسروی، دکتر محمد حسین دیانی، دکتر سعید رضایی شریف آبادی، دکتر زهرا شادمان، سید ابراهیم عمرانی، دکتر سید امید فاطمی، دکتر رحمت‌الله فتاحی، دکتر مرتضی کوبکی، دکتر جعفر مهرداد و مهندس محمد هرندی‌پور به‌عنوان دبیر اجرایی جشنواره تشکیل شده بود.

بر اساس نتایج داوری آثار پژوهشی دریافت‌شده، داوران پنج پژوهش برتر را در جلسه‌ای مورخ ۲۵ خرداد ۱۳۸۹ به‌ترتیب برگزیده جشنواره اعلام کردند که به شرح ذیل است:

۱. علیزاده زوج، حمید. بررسی کارآمدی روش‌های موجود در ارزیابی اطلاعات بین‌زبانی (فارسی - انگلیسی) با استفاده از واژه‌نامه دوزبانه ماشین‌خوان.
۲. علیپور حافظی، مهدی. بررسی نحوه مبادله اطلاعات بین سیستم‌های اطلاعاتی کتابخانه‌های دیجیتال در ایران و ارائه